

Конвенція Ради Європи про захист прав дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства[2].

Отже, питання захисту прав дітей під час воєнного стану потребує врегулювання та контролю. Уповноважені особи та органи державної влади повинні вчиняти всіх відповідних дій щоб поновити порушенні права та недопускати нових порушень шляхом вчинення відповідних попереджувальних заходів.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН права дитини від 20.11.1989 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Захист прав дітей під час війни: URL: <https://dity.msp.gov.ua/pravova-baza>
3. Захист прав дітей в умовах воєнного стану URL: <https://everlegal.ua/zakhyst-prav-ditey-v-umovakh-voennogo-stanu>
4. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права URL: https://minjust.gov.ua/m/str_19188

Коломієць А. Р., здобувач ступеня вищої освіти магістра Навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Сьох К. Я., доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Ключовим у визнанні права людини на життя за Конституцією України є положення, згідно з яким це право є невід'ємним (частина перша статті 27), невідчужуваним та непорушним (стаття 21). Право на життя належить людині від народження і захищається державою. Слід зазначити, що “Право на життя” є саме правом а не обов’язком, тому в хотілося б зазначити можливість використання людиною евтаназія, як один із способів розпорядження своїм правом на життя.

Евтаназія – це переривання життя невиліковно хворої людини. Її називають «гідною» або «доброю смертю», так як її мета – припинити страждання хворого за його згодою або з дозволу близьких.

Розрізняють евтаназію двох видів: пасивну (припинення підтримки життя пацієнта) та активну (надання хворому речовин, які призводять до швидкої смерті). Але сьогодні прихильники цього способу вбивства людини пропонують піти ще далі: тепер мова йде вже про евтаназію

новонароджених, яка може бути застосована до дітей з фізичними вадами. Це своєрідний проміжний вид вбивства між просто евтаназією та абортom, що робить смерть ще більш жорстокою і цинічною, бо за таких обставин новонароджена дитина позбавляється права на життя та навіть права вибору.

Щодо історичного аспекту, то практика добровільного відходу з життя віталася ще в Стародавній Греції, коли самогубство стариків та інвалідів заохочувалося. Сьогодні подібна процедура викликає палкі суперечки: лише певна низка країн легалізувала право на евтаназію.

Вперше термін «евтаназія» використовував у XVI столітті філософ Френсіс Бекон для визначення акта легкої смерті. Ідея як тоді, так і зараз полягає в допомозі смертельно хворому пацієнтові піти з життя. При невиліковній хвороби людина за своїм бажанням може попросити лікаря про смертельну ін'єкцію, щоб померти без болю і страждання. З XX століття евтаназія отримала особливу популярність. Але злочинне і спотворене використання цієї практики нацистами повністю дискредитувало саму ідею.

На зорі минулого століття в Європі набирала обертів евгеніка – наука про селекції людського виду. У Німеччині в 20-х роках минулого сторіччя нею були одержимі люди, які просували ідею чистоти арійської раси. У суспільстві укорінювалася думка, що націю потрібно очищати від «дефектних». У цю категорію потрапляли хворі з психічними розладами, спадковими хворобами, вродженими патологіями. З часом список неугодних розширювався, і в нього стали потрапляти всі, хто не здатний працювати, або просто не подобався владі. Всі діти до 3 років повинні були проходити «експертну оцінку», під час якої обчислювали невиліковно хворих. Ті, хто не міг стати повноцінним робочим в майбутньому, усиплялись. Дорослих з важкими патологіями та психічними розладами стерилізували. До 1940 року термін «діти» в документах став поширюватися на осіб до 17 років, а трохи пізніше «дитячу евтаназію» стали застосовувати до всіх вікових груп. Неофіційне масове використання примусової евтаназії в Німеччині почалося в 1939 році, до цього вона вважалася вбивством. З приводу способу вбивства в колах відповідальних осіб йшли дискусії, ін'єкції порахували економічно не вигідним способом. Кримінолог Альберт Відман запропонував швидкий і доступний варіант – чадний газ. У «газові камери» потрапляли:

- люди з розладами психіки;
- епілептики;
- інваліди;
- цигани, євреї і поляки;
- пацієнти, які лікувалися більше 5 років.

Евтаназією такі вбивства називали тільки через звучності терміна, в документах вони іноді носили назву «дезінфекція» і кодове ім'я «Т-4».

Першою державою у світі яка дозволила евтаназію стала Нідерланди. З 1984 року законно дозволена Верховним судом. Легально і офіційно стала застосовуватися з 2002 року. Проводиться виключно смертельно хворим

пацієнтам. Ще 1982 року в Нідерландах було засновано Комісію з питань евтаназії, яка складалася з лікарів та юристів, які бажали легалізації цього способу позбавлення життя. Комісія організовувала пропагандистські кампанії для популяризації ідеї добровільного вбивства. Не менше значення мала її лобістська діяльність, яка і увінчувалася затвердженням 1 квітня 2002 року скандального закону “Про Контроль над закінченням життя за бажанням і допомогою у самогубстві”. Ідея легалізації евтаназії за кілька десятиліть пережила значні зміни: якщо спочатку прихильники даного способу позбавлення людини життя говорили про нестерпні страждання тяжкохворих людей (хоча тут логічною і гуманною альтернативою є паліативна медицина), то сьогодні мова йде про «право на достойну смерть», тобто право на самогубство.

17 липня 2020 року у парламенті Нідерландів зареєстрували суперечливий законопроект, який умовно називають "завершене життя". Він може дозволити евтаназію людям похилого віку, яким уже виповнилося 75 років і які "втомилися жити". Його ініціаторкою стала депутатка Пія Дійкстра і це – не перша її спроба просунути таку ініціативу. Через цю ідею раніше у Нідерландах провели дослідження, щоб з'ясувати, скільки людей похилого віку "страждають від життя". І результати виявилися більш шокуючими, ніж очікувалося: щонайменше 10 тисяч осіб, яким за 55 років, мають довготривале бажання померти. Більшість з них вказали, що належать до "нижчого соціального класу". Це і спонукало депутатку продовжити свою боротьбу в цьому напрямку. Крім того, у законі наголошується на обов'язковій наявності "професійного радника з завершення життя", який проводить дискусії з людьми щодо їхнього бажання померти. Він не оцінює, чи це можливо, але шукає, звідки у особи це бажання і чи є альтернативи. (2 місяці проводити бесіди). Законопроект Дійкстри, ймовірно, спричинить конфлікт в уряді Нідерландів, оскільки дві християнські партії в коаліції докорінно проти цієї ініціативи. Наразі незрозуміло, чи отримає проект закону потрібну кількість голосів.

Зараз в Нідерландах дозволена евтаназія дітей від 12 років і немовлят до року за згодою їх батьків. З 16 років потрібно тільки згода пацієнта.

Не відставала і з прийняттям права на евтаназію Бельгія. З 2002 року офіційно дозволено зробити евтаназію всім, хто відчуває фізичні болі та страждання. З 2014 року узаконена дитяча евтаназія. Тут діяли за прикладом Нідерландів: процедуру може здійснити лікар або третя особа за умов, що пацієнт усвідомлює своє рішення й перебуває у стані, коли лікування вже не допоможе.

Досить ліберальне ставлення до процесу відходу з життя. Має Швейцарія. У Цюріху помирає до 200 чоловік щорічно від «уколу». У Швейцарії дозволена евтаназія не тільки для місцевих мешканців, а і для іноземців, за умов, що пацієнт має показання для застосування евтаназії та сам приймає препарат, що приводить до смерті. В наслідок чого до країни склався потік евтаназійних

туристів. 2020 року за допомогою асистованого самогубства в країні пішли з життя 1300 людей. Найпоширеніший спосіб - прийом внутрішньо розчину пентобарбіталу натрію. Після прийому препарату людина засинає протягом двох-п'яти хвилин, потім впадає в глибоку кому, і незабаром настає смерть. Для призначення препарату та підтвердження дієздатності людини необхідно обстеження лікарями.

Проте науковці не стоять на місці і вже презентували новий спосіб здійснення евтаназії за допомогою капсули “Sarco”. Дана капсула пройшла юридичну експертизу у Швейцарії та може законно використовуватись на всій території країни. Як повідомляє компанія-розробник “Exit International” пропонує новий підхід до добровільного відходу з життя, без використання контрольованих речовин. Капсула створюється на 3D-принтері та активується зсередини людиною, яка хоче померти. Поставити капсулу можна в будь-яке місце, наприклад, на природі або в приміщенні організації, яка допомагає в евтаназії. Коли людина готова, вона натискає кнопку, і капсула наповнюється азотом, знижуючи концентрацію кисню повітря з 21 до 1%. Людина почувається трохи дезорієнтованою і може відчувати легку ейфорію, а потім втрачає свідомість. За словами засновника “Exit International” Філіпа Нічке, смерть настає внаслідок нестачі кисню, але людина не відчуває ні паніки, ні задухи. Уся процедура триває 30 секунд. Він додав, що зараз існує два прототипи капсули, третій розробляється в Нідерландах. Планується, що він буде готовий до використання у Швейцарії у 2022 році. Він також додав, що компанія хоче виключити з процесу дозволу на евтаназію будь-які психіатричні перевірки та дозволити людині самій керувати процесом.

Звісно і низка інших країн такі як: США, Канада, Люксембург, Німеччина, Колумбія в певній частині легалізували евтаназію, звісно зі своїми правами, обов'язками та вимогами спираючись на міжнародний досвід.

Ідея легалізації евтаназії за кілька десятиліть пережила значні зміни: якщо спочатку прихильники даного способу позбавлення людини життя говорили про нестерпні страждання тяжкохворих людей (хоча тут логічною і гуманною альтернативою є паліативна медицина), то сьогодні мова йде про «право на достойну смерть», тобто право на самогубство.

Якщо ми розглянемо право на евтаназію в нашій країні, то побачимо, що евтаназія у нас не є правомірною. Позбавлення життя, навіть за згоди людини, – це злочин, передбачений Кримінальним кодексом України. Без згоди пацієнта ж це кваліфікується, як ненадання допомоги хворому, що призвело до його смерті чи інших тяжких наслідків. Покарання передбачене статтею 139 Кримінального кодексу і карається для лікарів обмеженням волі до 4 років або 3 роками позбавлення волі, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю (до 3 років або без чіткого строку).

У жовтні 2019 року нардеп від партії "Слуга народу" Гео Лерос повідомив, що планує впродовж року подати до парламенту законопроект про евтаназію. Про це він зазначив після того, як українців

шокувала новина про самогубство смертельно хворої жінки, яке та скоїла на очах у свого сина. Вона страждала через сильні болі і викинулася з вікна столичної багатоповерхівки.”Право невеликовно хворих перервати своє життя має бути їх правом і можливістю, якщо вони не готові терпіти свої страждання”– пояснив Гео Лерос. Така заява нардепа викликала як схвалення, так і критику. Остання була аргументована зокрема тим, що українці не готові до такого кроку ментально. Також припускали: через високий рівень корупції можливе неправомірне застосування цього закону. Відповідно до Конституції України, життя людини в Україні визнається найвищою соціальною цінністю, а право на життя є найважливішим серед особистих немайнових прав, яке зумовлене самою природою людини і знаходиться на вершині соціальних цінностей. Одним із найважливіших прав, яке забезпечує саме фізичне існування людини як біологічної істоти, є право на життя, яке декларується ст. 27 Конституції України, в якій зазначено: «Кожна людина має невід’ємне право на життя». А ст. 3 Конституції України закріплює положення, згідно з яким людина, її життя та здоров’я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Ці права та їх гарантії складають зміст і спрямованість діяльності держави. Скасування та обмеження цих прав не допускається, за винятком випадків, що можуть тимчасово встановлюватися в умовах військового та надзвичайного стану. Оскільки право на життя гарантує недоторканність фізичного існування людини і, а тому не допускає розпорядження ним ким-небудь, окрім самої людини. Відповідно до даного положення ми бачимо, що людина може сама розпоряджатися своїм правом на життя, оскільки це її право, а не обов’язок, тобто якщо вона страждає від болю через невеликовну хворобу, за допомогою евтаназії вона могла б полегшити своє існування і розпорядитись своїм правом на життя. Також хотілось згадати Лісабонська декларація щодо прав пацієнта від 1981 року, в якій зазначено про право пацієнта померти з гідністю. То чому ж людина не може обрати евтаназії, як гідну смерть для себе і як можливість використання свого права на життя?

Відповідно до вище зазначеного можемо зробити висновок, що сучасний світ не стоїть на місці і дуже стрімко розвивається. З кожним роком країни світу розширюю права людей і надають можливість ними користуватись в повному обсязі. Україна також не стоїть на місці і постійно покращує своє законодавство. Питання евтаназії неодноразово підіймалось як один із проявів використання права на життя і це лише питання часу коли воно буде офіційно дозволено і в нашій країні. Проте з метою прискорення введення даного права і розуміння, що це таке, потрібно здійснити інформування та ознайомлення населення з даними можливостями та метою їхнього впровадження. Тоді люди не будуть так радикально ставитись до змін і введення чогось нового, що так нам необхідне.

Список використаних джерел:

1. Конвенція захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року (Конвенція про захист прав людини і осн... | від 04.11.1950 (rada.gov.ua))
2. Конституція України від 28.06.1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про Контроль над закінченням життя за бажанням і допомогою у самогубстві: Закон Норвегії від 01.04.2002 року
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року (Кримінальний кодекс України | від 05.04.2001 № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Громовчук М. Стаття “Евтаназія в Україні: питання реалізації конституційного права людини” URL: [https://\(constjournal.com\)](https://(constjournal.com))

Котяш І. Л., здобувач ступеня вищої освіти магістра Навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Сьох К. Я., доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК, ДІТЕЙ, ЧОЛОВІКІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНОЮ

Протягом багатьох років тематика Стамбульської конвенції була приводом для дискусій. Це перший міжнародний юридично обов’язковий акт, потенційно відкритий для будь-якої країни світу, що забезпечує повністю низку заходів із запобігання та протидії насильству над жінками та домашньому насильству [1,с.15]. Усі ці роки Україна навіть попри нератифіковану Стамбульську конвенцію вибудовувала шлях до системного запобігання домашньому насильству. Зокрема, був ухвалений Закон України «Про попередження насильства в сім’ї», а у 2017 році Верховна Рада ухвалила Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

У 2019 році відповідні зміни були внесені до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів. У 2020 році Президент України підписав Указ «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства». Однак, ратифікація Стамбульської конвенції має дозволити удосконалити, наприклад, надання притулку потерпілим, процедуру звернення для отримання відшкодування та криміналізацію